

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindellicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1622. Soc. 83.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

munio sanctus, omnibus exemplo. Non sinebat vel minimos defectus in religiosa paupertate subrepere. Etiam fessum & attenuatum corpus castigavit flagello, & aspero cilicio, quo reperere cinctum, cum vi morbi percussum intulerunt lecto. Deum enixè rogaverat, citò de vita rapi; vix perstitit horis sexdecim vivus post mali impetum.

17. Festinator contigit in Angrensi Collegio mors Gasparis Monteiri Coadjutoris Loufamenfis. Undecimà Novembris surgens manè ante focios, ^{Moritur Gaspar Monteirus.} invisit, ut solebat, Eucharistiam ex abside templi: tum flagellavit corpus: finit à horà matutinæ orationis adit septum, illic subitanæ mortis insultu deceffit, re- ^{Novus Provincialis.} pertus flexis genibus inclinatus in faciem. Ejus erga omnes charitas, & nota vitæ sanctimonia non reliquere tristitiæ locum ob mortem repentinam.

18. Hoc anno gubernacula Provinciæ capeffivit P. Petrus Novasius, con- ^{Moritur Rex Philippus III.} sanguineus P. Simonis Rodericii, vir æquè religiosus, ac doctus. Tradiderat Eboræ Theologiam præcellentis Magistri nomine. At regnum gubernare de- ^{Novus Provincialis.} fuit pridie calendæ Apriles Serenissimus Rex Philippus Hispaniæ tertius ejus no- ^{Moritur Rex Philippus III.} minis, Lusitaniæ secundus, ætatis anno tertio & quadragesimo. Vixit, & obiit religiosissimè; successorem nactus Philippum IV.

Annus 1622. Soc. 83.

DUm in Domo Professæ Conventus Provinciæ haberetur, Procuratore ele- ^{Conventus Provincialis.} ctus Antonio Abreo Ulyssiponensi Præposito, 14. Aprilis adest nuncius de re expectatissima, & Societati nostræ gloriosissima, SS. Ignatium, ^{Apotheosis SS. Ignatii, & Xaverii.} & Franciscum Xaverium 12. Martii donatos esse apothecæ solennissimâ per summum Pontificem Gregorium XV. Ex eis, qui in promovendo tantî momenti negotio navam impenderunt operam, inter præcipuos unus fuit P. Nonius Mascarenus Lusitanus Assistent. Ob nobilitatem, virtutem, ac prudentiam, magnæ erat authoritatis in Romana Curia, & coram Pontifice, ejusque nepote Cardinali Ludoviso. Pretiosissimam suppellectilem, quâ in hac solemnitate Pontifex usus, dono misit Bononiæ urbis templo maximo, ubi egerat Archiepiscopus: sibi unicè reservavit aureum calicem, quem dederat in honorem S. Xaverii Lusitana Societas, qui postea ab Eminentissimo Ludoviso nostræ domui Professæ Romanæ donatus fuit, ibique servatur.

2. Quatuor sacrâ fecere per universam Societatem sacerdotes, coronas rotidem recitarunt alii focii pro Pontifice: pro Cardinali Ludoviso duo tantum sacra, duasq; Virginis coronas. Faustissimum hoc nuncium nostros æquè ac exteros mirum delectabat; & quamvis ejus vulgandi causâ plausus nonnulli excitari sint; celebritatis tamen solennior pompa ad mensem Julium est dilata. Quid in Provincia actum, refertur in libro ea de re typis vulgato.

3. Non silenda pietas unius incolæ domus Professæ. ^{Devotio in S. Xaverium.} Jussit è ligno fieri nonnulla Xaverii simulacra, auròque oblini. Primum curavit locandum in templo præcipuo Villafrancæ de Xira, alterum Alenquerii, tertium Turribus antiquis, quartum in templo monialium Chelensium prope Ulyssiponem. In his locis erecta in honorem Divi Sodahitates. Extemplo cœpit divus Xaverius clientes suos cumulare beneficiis. Adèò nunquam sine fœnore colitur.

4. Ad Indiæ gentes cursum direxerunt quaterni sacerdotes. ^{Profecti in Indiam.} Petrus Morejonius, & Hieronymus Lobus, qui proximo anno reversi fuerant ex eodem itinere. Hieronymus Paiva Lusitanus, & Julianus Baldinotius Italus. Classem quinque navium regebat Comes Vidigueirensis novus Prorex; nam Alphonsus Noronius affectus tactio noluit iterare navigationem anno superiore infausè susceptam. Ut erat Vidigueirensis vir in ea navigatione expertus, quod jam gubernasset Indiam, sic urfit profectionem, ut 18. Martii Classis sit egressa Tagum: usq; ventis felicibus ad terræ Natalis, ut vocant, maria; illic tempestatem perpeffa. Fulmen è nubibus missum à summo malo prætorix plures gyros ^{faci-}

Antonius Franco.

G g

faciens, ad foros descendit, ubi cursu ac recurso, ac multiplici gyro vagatum, leviter tantum inusta militis genâ, per fenestellam majoris tormenti prosiluit in mare. Visum per undarum superficiem colludens gyro instar equitantis, donec evanuit. Ad grates DEO perfolvendas instituerunt supplicationem. Concionatus P. Lobus omnes admonuit, vitam corrigerent, posse redire DEI flagellum non vano sonitu, & terrore.

5. Res ipsa probavit. Non longè à portu Mossambiquensi navigabant, cum noctu conspiciunt accedere naves sex, tres Hollandicas, & totidem Anglicanas, quæ Lusitanam Classem præstolabantur. Die sequenti commissum prælium. Hostium conatus eò tendebant, ut tres Lusitanas fortissimas exuerent armamentis, ac redderent cursui faciendo inutiles. Quod illis haud difficile erat ob navium suarum celeritatem velociter accedentium ad tormenta displodenda, & recedentium ad vitandos ictus Lusitanarum. Hostilis prætoriam dum propius Lusitanam accedit, ictu tormenti sic est percussa, ut paulò post vorata sit fluctibus.

6. Superveniente nocte prætoriam Lusitana nudata rudentibus, & velamine, terra illiditur. Subprætoriam, & alia se parant ad sequentem diem. Hostis è conspectu abierat, nihil aliud propter accepta detrimenta cogitans, quàm navem hærentem vadis spoliare. Non favebat ventus. Dum pergunt ire ad portum, hæserè inter cautes navigia duo, salvâ tantum gente, & onere. Navibus aliis paratis, mense Octobri tenuit Prorex Cocinensem portum.

Profecti ad
Brasiliam, An-
golam, & Ca-
put viride.

7. Ad Brasiliam transfretârunt quatuor sacerdotes Siculi, Antonius Bellaria, qui poenitentes audiens Pernambuci ab Hollandis est occisus; Conradus Aricius, Antonius Fortius, & Franciscus Oliveira. In Angolam iere duo sacerdotes Balthasar Ferreira, & Simon Aguiarius cum totidem Coadjutoribus Sebastiano Gonfalvio, & Emmanuele Rodericio. Ad Capitis viridis insulam missus Emmanuel Fernandus Coadjutor.

Obit P. Lu-
dovicus Mo-
ralius.

8. Ex his tenebris in illam lucem excessit è Domo Professa Ulyssiponenâ 14. Februarii P. Ludovicus Moralius Madeirensis, frater Sebastiani Morali Episcopi Japonensis, & Antonii Morali cæci, de quibus dictum suis locis. Docuit Philosophiam, & quæstiones de conscientia. Dotes in eo præclaræ ad conciones sacras. Obiit complures misiones. Sæpe Brigantinis Dynastis petentibus excurrit Villamvissosam, collegitque sui laboris non poenitendos fructus. Comitabatur ad restim facinorosum, qui existimabat ab Inquisitoribus se retractum iri, si blasphemata verba proferret: igitur in media turba effutire voces DEO, fidei, ac Sanctis ignominiosas. Hic Moralius magno incensus ardore, in criminosum fortiter injectâ manu, *Tace, inquit, Monstrum informe ingens!* Territus miser insperato clamore, ac in se reversus detestatur scelera, & facti poenitens laqueo collum inseruit. Moralius post morbum diuturnum patientissimè toleratum desit vivere.

Obit P. Chri-
stoph. Gou-
vea.

9. Ibidem 13. Februarii P. Christophorus Gouvea Portuensis vitam sanctissimam cum morte invidenda permutavit octogenario major. Iniverat Societatem adhuc vivo S. Ignatio. Ejus parens Henricus Nunius S. Franciscum Borgiam excepit domi suæ, in qua factum initium Portuensi Collegio. Instruxit Eboræ & Conimbricæ tirones. Rexit Collegia Brigantinum, Ulyssiponenâ, Eborense, Domum Professam, Brasiliæ Provinciam, & Lusitanam, magnis utroque Collegiorum incrementis; nam ædificia multum promoverat. In magistratibus fuit idem omnibus, ornatus insigni charitate. In negotiis & rebus subditis hinc nodos solvit, ut prudentius non fecisset re meditata, & considerata per otium. Moribus excellentissimis præditus anteibat subditis exemplo. Illius vita typis expressa circumfertur in opere de tironibus Eborense.

Obit P. Ama-
tor Rebellus.

10. In Ulyssiponenâ Collegio 7. Maji corporis vincula relaxavit animus P. Amatoris Rebelli Mejanfrensis in Portuensi diocesi. Olim legere, & formare characteres docuit Regem Sebastianum. Vir habitus antiqui candoris, sine fuco, sine dolo. Modestiam religiosam non semel anteposuit vitæ. Nam cum pi-

pilum homo ignotus ipsi intentaret, stetit quietus, donec per juvenem sibi pariter non cognitum DEUS periculum avertit. Aliud simile in ejus vita refero.

12. Eboræ 12. Julii suprema dies oppressit P. Antonium Vasconcellium Ulyssiponensem Nobilem. Parentes Bartholomæus Froyus, & Soeira Vasconcellia, de qua memoratum anno 1511. maximis Societatem sibi obstrinxere beneficiis. P. Antonius de suo auxit reditum domus Probationis Ulyssiponen- sis. Rexit Residentias Farensem, & Portalegrensem, Portuenſe Collegium, & Eborenſe. Pulcherrimas in eo dotes pro sacro suggesto vidimus. Exornavit plurimum Nationem Lusitanam, dum ederet in lucem Anacephalæoses Regum Lusitaniæ, eorumque perfectas effigies, cum Regni descriptione. Postremis decem annis lecto affixus podagrâ ad vitandum otium duo volumina composuit de Angelo Custode, quæ sunt typis commissa.

Obit P. Anto-
nius Vascon-
cellius.

13. Jis, qui laboribus jam defuncti, subnecto operarios novos, qui ad la- borandum in Societate recens conscripti sunt. Duo & quadringenta censebantur: insigniores tres: Antonius Bandeira, natus Besteiri diocesis Visensis, gradu Do- ctoris in Jure Civili laureatus, loco Professoris cathedram moderabatur. An- dreas Fernandus Vianensis Transtaganus, Professor Theologiæ in Eborenſi Aca- demia, charissimus Principi Theodosio, Regibus Joanni IV. & Aloysiæ, quibus fuit à confessionibus. Ignatius Mascarenus filius matris Fernandi Martini Ma- scarenii Inquisitoris Generalis.

Ingressi.

14. Decimâ quartâ Octobris apertum est nobilissimum templum Colle- gii Portuenſis: translata Venerabilis Eucharistia solemnî pompâ. Minister Col- legii P. Joannes Louſeirus 16. Decembris mortuus primus fuit, qui novo in templo conſepultus est. Anno 1627. ad idem templum portata Noſtrorum ossa, quos humaverant in templo veteri.

Aperitur tem-
plum Portu-
enſis Colle-
gii.

Annus 1623. Soc. 84.

NOvo Collegio, seu potiùs nomine Collegii hoc anno crevit Provincia in Congo. Regnum est finitimum Angolæ Septentrionem versus. Ca- pit initium paucis gradibus ab Æquatore in Austrum. Lusitanis com- petum anno 1485. Romanam fidem amplexi Reges anno 1491. Rex dictus est Joannes, Regina Eleonora; quoniam hæc erant Lusitanis Regibus nomina. Primis Concionatoribus religiosi succedere sæculares presbyteri, litterarum rudes, & virtutis egeni homines. Propterea quidquid bonæ sementis in terram primi jecerant, per successores corruptum est. Accessit nationis conditio veneficiis, ac luxuriæ supra modum deditæ. Qui de religione doctiores reputabantur, memoriâ tenebant orationem Domini, salutationem Angelicam, & symbolum Apostolicum; recitabant officium divæ Virginis, quid tamen enunciarent, non assequabantur.

Initium Col-
legii in Con-
go.

2. Exiguo fructu Noſtri adiere quondam illud regnum, ut explicatum suis locis. Ex quo tamen Loandæ fixerunt sedem, studium semper fuit man- suræ domus illic excitandæ, ut possent eam gentem excolere. Dum non erat reditus firmus, unde operarii possent ali, præiens annus foundationis occasionem obtulit.

3. Joannes Correa Sousa summus Angolæ Præfectus anno 1620. iniquum movit bellum Petro Regi Congensî. Cum in belli Societatem Jagas invitasset, viribus superior Congenses vicit, Jagisque humanæ carnis genti voracissimæ concessum vesci, & satiari carnibus Congensium; quod nulli ætati, aut sexui parcentes crudelissimè præstiterunt. Magni inde labores & timores orti cun- ctis, qui eo in regno negotiabantur, Lusitanis.

4. Rex Petrus censens eam vastitatem Congi natam ex corruptissîma morum licentia, volente Deo ultore regni scelera permisis sceleribus punire, sibi persuasum habuit, solos homines Societatis posse Congensibus placare

Antonius Franco.

G g 2

Deum,